

Studia Biblica Slovaca

Ročník 7

2015

Číslo 1

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VII (2015), číslo 1

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Baďin)

Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie)

Redakčná rada/Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JAGER (Košice) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Peter JUHÁS (Wien, A) – Branislav KLUSKA (Ružomberok) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava) – Milan SOVA (Bratislava) – Jozef TIŇO (Bratislava) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľal aj Sr. Maryluke Addiman CJ a Miroslav Varšo.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov), alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Baďin (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verzou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 6/2015.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

ABSTRAKTY A RECENZIE

Abstrakty

Biblica 95 (2014)¹

(č. 1) 1-25: Ch. Berner: Gab es einen vorpriesterlichen Meerwunderbericht?

Prechod cez more tvorí neoddeliteľnú súčasť narácie Knihy Exodus. Berner analyzuje Ex 14 vo svetle deuteronomistickej tradície. Kým príbeh o egyptských ranách (Ex 7,14–8,28) nesie výrazné črty pred-kňazskej tradície, opis zázračného prechodu cez more tvorí post-kňazský dodatok neskorej Dtr redakcie s charakterom narácie o Jahveho víťaznom boji.

26-48: **H.-Ch. Schmitt: Wie deuteronomistisch ist der nichtpriesterliche Meerwunderbericht von Exodus 13,17–14,31?** Na predchádzajúci článok Brenera nadväzuje Schmitt a súhlasí, že niektoré podstatné časti Ex 13,17–14,21 pochádzajú z post-kňazskej neskoršej deuteronomistickej tradície (rámeč rozprávania, stať o oblačnom a ohnivom stĺpe, pieseň Mojžiša a Márie), ktorá zlučuje kňazskú a pred-kňazskú verziu a jednotí Pentateuch do súvislého diela (*Ennauteuch*). Na rozdiel od Brenera však neklasifikuje pred-kňazské jadro Ex 14 ako Dtr prameň, ale ho opisuje ako súčasť kultovej a prorockej tradície pred exilom.

49-63: **N. Sharon: Herod's Age When Appointed Strategos of Galilee: Scribal Error or Literary Motif?** Informácia od Jozefa Flavia, že Herodes bol vymenovaný za stratéga v Galilei ako pätnásťročný v r. 47 pr. n. l. (*Ant.* 14.158), nezodpovedá datovaniu v *Ant.* 17.148, podľa ktorého zomrel v r. 4 pr. n. l. blízko svojej sedemdesiatky. Sharon na príkladoch zo starovekej literatúry ilustruje tendencie prezentovať hrdinov ako veľmi mladých (Kýrus, Alexander, Dávid a i.). Okrem toho, vek pätnásť rokov by mohol sugerovať čitateľovi, že Herodes sa narodil v r. 63, t. j. v roku narodenia Augusta a zničenia chrámu, čo autor článku dáva do súvisu s tzv. „Herodiánskym mesianizmom“.

64-87: **J. C. Collins: Colossians 1,17 “hold together”: A co-opted term.** Liturgický hymnus v Kol 1,15-20 predstavuje Krista ako toho, v ktorom „všetky veci držia

¹ Prístupné na <http://www.bsw.org/biblica/vol-95-2014/> [cit. 2015-02-28].

pospolu (συνέστηκεν)“ (v. 17). Collins na základe textov helénskych filozofov a Filóna ukazuje súvis medzi výrazmi: συνίστημι (Kol 1,17), συνέχω (Múd 1,7), σύγκειμαι (Sir 43,27). Koncepcia „udržovania vecí pospolu“ bola spoločná pre filozofiu (definícia prírody) a pre židovskú múdroslovnú literatúru (LXX, úloha Božej múdrosti). V Kol 1,17 sa odrážajú oba tieto aspekty.

88-101: **J.-N. Aletti: James 2,14-26: The Arrangement and Its Meaning.** Jakubova polemika o „mŕtvej viere“, ktorá je bez skutkov, zdanlivo protirečí pavlovskej koncepcii o ospravodlivení z viery. Aletti analyzuje Jak 2,14-26 z pohľadu gréckej rétoriky a identifikuje vnútornú štruktúru textu ako *χρεια*, t. j. argumentáciu, ktorá kladie na úvod otázku (v. 14) a odpovedá (vv. 15-16) vo forme tézy (vv. 17-19); následne formuluje protirečenie (v. 19b), ktoré vzápätí odmieta, pričom sa odvoláva na príklady a authority (vv. 20-25). Týmto spôsobom Jak čelí nie Pavlovej doktríne priamo, ale jej mylnej interpretácii.

Animadversiones

102-116: **J. L. Ska: Old and New in the Book of Numbers.** Kniha Numeri sa vyznačuje nejednotnosťou: dlhé zoznamy mien osôb a miest, zákony rozličného typu, poetické pasáže, narácie atď. Ska predstavuje rozličné hypotézy dokumentov a prameňov Nm od Wellhausena až po súčasných biblistov a polemizuje s T. Polom, podľa ktorého Nm neobsahuje kňazskú P tradíciu. Kapitoly 13–14, 20 a 27 sú pokračovaním veľkej témy o prisľúbenej zemi (Gn 17), ktorej prevzatie sa *de iure* pripravuje v Nm, ale kvôli rebélií Izraelitov *de facto* k tomu nedôjde.

117-123: **M. Rogland: Heavenly Chariots and Earthly Rebellion in Zechariah 6.** Prvé verše Zach 6 opisujú videnie štyroch vozov. Vysvetlenie tohto videnia vo vv. 5-6 obsahuje nejasnú konštrukciu וַיֵּצְאוּ מֵהַתִּיבָּה עַל-אֲדֹנָי כְּלֵיהֶם אֲשֶׁר-רָבַע. Rogland na základe Ž 2,2 prisudzuje slovnému spojeniu *hithpael* יָצָא + עַל odporovací význam, predložke מִן zasa príčinnú vzťahnosť a v spojení בַּהּ rozpoznáva stredný rod. Následne tieto dva verše prekladá ako: „Tieto – štyri vetry neba – vychádzajú kvôli povstaniu proti Pánovi celej zeme; proti čomu čierne kone idú na západ, biele vyšli za nimi a strakaté išli do južnej krajiny.“

(č. 2) 161-178: **T. M. Steiner: “Gott stieg hinauf ...” (Ps 47,6) — wohin? Psalm 47 als exilische Hoffnung auf Restitution.** V Ž 47,6 nachádzame opis, ako „Pán vystupuje za hlaholu poľnice“. Steiner si v článku kladie otázku, kam „vystupuje“ Boh, a pomocou analýzy Ž 47 a v kontexte Ž 46 a 48 umiestňuje tento žalm do obdobia exilu, kedy sa týmito veršami mohla vyjadrovať nádej na návrat a „vystúpenie“ do Jeruzalema a na Sion.

179-197: **A. L. H. M. van Wieringen: Psalm 65 as Non-Appropriation Theology.** Človek obťažkaný hriechom prichádza k Bohu v Ž 65, aby dosiahol odpustenie (vv. 1-4) a žasol nad veľkosťou stvoriteľského diela (vv. 5-14). Van Wieringen vidí v tomto žalme črty teológie „nie-osvojenia“ (*non-appropriation*), t. j. koncepcie, podľa ktorej ten, kto dostáva prisľúbenie, nemôže si ho „osvojiť“ v zmysle plného dosiahnutia – ako Abrahám mal obetovať Izáka, Mojžiš zomrel pri pohľade na Zasľúbenú zem a Dávid nemohol začať s výstavbou chrámu. V tomto duchu je Ž 65 pripísaný Dávidovi a v latinskej liturgii sa používa pri pohrebných omšiach.

198-223: **W. Schütte: Die Entstehung der juda-exilischen Hoseaschrift.** Prvý verš Oz umiestňuje prorocstvo do čias „júdskych kráľov Oziáša, Joatama, Achaza a Ezechiáša“. Schütte si pozorne všima motív obrátenia (שוב) v rôznych vrstvách textu, ktoré potom datuje: Oz 4,4–10,15 možno siaha ešte pred rok 720 pred n. l. a môže pochádzať od samotného Ozeáša. Kapitoly 12–13 pravdepodobne reflektujú Asýrske dobývanie Samárie. Judská redakcia plná nádeje sa vyskytuje v 11. a 14. kapitole. Začiatok knihy (1,2–2,25) nesie skôr znaky typické pre Ezechiášovo obdobie (jednotné kráľovstvo, migrácia) a nakoniec dlhšie obdobie exilu Izraelitov v Judsku sa javí v Oz 3.

224-246: **E. D. Reymond: The Wisdom of Words in the Wisdom of Ben Sira.** Komplexnosť knihy Sirachovho syna sa zrkadlí aj vo využití jazyka a jazykových hier. Reymond ukazuje na mnohých príkladoch, že autor Sir si bol vedomý lexikálnej, syntaktickej, morfolologickej a fonetickej dvojznačnosti mnohých výrazov (napr. שמו, כבוד, בשר), ktorými pravdepodobne zamýšľal cvičiť bystrosť učňov a prehĺbiť ich záujem o hádanky a jazykové hry.

247-268: **N. Eubank: Dying with Power. Mark 15,39 from Ancient to Modern Interpretation.** Vatikánsky kódex uvádza stotníckove slová: „Tento muž bol naozaj Boží Syn!“ v súvislosti s tým, že videl, „ako vydýchol“ (ὅτι οὐτως ἐξέπνευσεν, Mk 15,39). Eubank porovnáva tento verš s inými rukopismi, ktoré pridávajú sloveso κράζω, a s evanjeliami podľa Matúša, Marka a Petra, ktoré dodávajú správy o zemetrasení, zdesení, chválení Boha atď. Toto rozvíjanie „vyznania viery“ stotníka viedlo cirkevných otcov k interpretácii, že stotník videl Ježiša umierať pri plných silách a dobrovoľne. Podľa autora článku je stotníckova výpoveď ironická – rovnako ako mnohé prvky v pašiovom rozprávaní Mk 14–15. Len čitateľ, ktorý uveril v Krista, prijíma stotníckove slová ako pravdivé.

Animadversiones

269-279: **M. Leuchter: Inter-Levitical Polemics in the late 6th century BCE: The Evidence from Nehemiah 9.** Veľkou témou knihy Nehemiáš je obnovenie a ustálenie spoločenského a náboženského života v Judsku po návrate zo zajatia. Leuchter sa pridáva na stranu biblistov, ktorí rozpoznávajú v Neh 9 modlitbu skupiny levitov, čo zostala počas zajatia v Judsku. Podľa neho táto levitská modlitba polemizuje s ideológiou „gola“ (zajatia), ktorá predstavuje navrátilcov zo zajatia ako elitnú skupinu vyvolenú Bohom.

280-291: **R. L. Meek: Intertextuality, Inner-Biblical Exegesis, and Inner-Biblical Allusion: The Ethics of a Methodology.** V exegetických štúdiách sa s obľubou používa výraz *intertextualita* na popis metódy hľadania súvislostí a vzťahností v rámci textu. Meek však varuje pred zneužitím tohto termínu a rozlišuje medzi *intertextualitou*, *vnútrobiblickou exegézou* a *vnútrobiblickou alúziou*. Intertextualita je oprávnená len pri synchronných a na čitateľa zameraných štúdiách. Pri bádani zámery autora a diachronických pochodov je nevyhnutné použiť ďalšie dve metodologické postupy.

Jaroslav Mudroň SJ

Obsah

Štúdie

<i>Miroslav VARŠO</i>	
Deuternomistická právna frazeológia	1-21
<i>Blažej ŠTRBA</i>	
Lútostivý a milostivý Boh. Komparácia slovenských prekladov niektorých charakteristík Boha s ich hebrejským originálom	22-59
<i>Massimo GRILLI</i>	
„Naplnenie“ ako hermeneutická kategória Evanjelia podľa Matúša	60-74
<i>Henry Ansgar KELLY</i>	
Druhy exorcizmu v Biblii a v Cirkvi	75-87
<i>Andrea KOREČKOVÁ</i>	
Negatívna predstava života žien v záhrobí podľa gréckych náhrobných kameňov a komparácia s novozákonnými dokladmi o úmrtí žien	88-102
Abstrakty a recenzie	103-139
Správy a oznamy	140-154

Obsah

Štúdie

<i>Miroslav VARŠO</i> Deuteronomistická právna frazeológia	1-21
<i>Blažej ŠTRBA</i> Ľútostivý a milostivý Boh. Komparácia slovenských prekladov niektorých charakteristík Boha s ich hebrejským originálom	22-59
<i>Massimo GRILLI</i> „Naplnenie“ ako hermeneutická kategória Evanjelia podľa Matúša	60-74
<i>Henry Ansgar KELLY</i> Druhy exorcizmu v Biblii a v Cirkvi	75-87
<i>Andrea KOREČKOVÁ</i> Negatívna predstava života žien v záhrobí podľa gréckych náhrobných kameňov a komparácia s novozákonnými dokladmi o úmrtí žien	88-102
Abstrakty a recenzie	103-139
Správy a oznamy	140-154